PRINTED BOOK

टीका — गंगा लहरी   चित्र - I

सन — ५८६०२

२८X१२ X0.3 Cm.

Note — पृष्ठ फटे हुए हैं व श्रेणीबद्ध नहीं है

श्री गणेशाय नमः गंगा प्रणम्य बरदान बालबुद्धि-
[illegible] ... — ... तदेतत्तीरं नम
[illegible] संसार [illegible] धीरं समर्थं भवतु

भाषा संस्कृतम्

42

THE VEDIC PATH

Quarterly Journal of Vedic, Indological and Scientific Research
Gurukula Kangri Vishwavidyalaya,
HARDWAR

To,

If not delivered, please return to :
Dr. R. L. Varshney
Editor, Vedic Path
'Dreamland'
P. O. Gurukula Kangri-249 404
HARDWAR, U. P., INDIA.

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

२ ॥ श्रीगणेशायनमः गंगाप्रणम्यवरदांबालबुद्धिसुसिद्धये जगन्नाथस्य लहरीं व्याख्यानं प्रकरोम्यहं १ हेगं
मृतदर्शनं च सुदरं सलिलं नः अशिवं पापं शमयतु कथंभूतं सकलवसुधायाः सर्वस्मिन्धिव्याः समृद्धं संपूर्णं सौ
नः लीलयाजनितं उपभोदितं सकलं जगत् येन तस्य खंडपरशोः शिवस्य किमपि अनूपमं तत् महैश्वर्यं सद्गुरोक

समृद्धं सौभाग्यं सकलवसुधायाः किमपि तन्महैश्वर्यं लीलाजनितजगतः खंडपरशोः
श्रुतीनां सर्वस्वं सुकृतमथ मूर्तं सुमनसां सुधासौंदर्यं ते सलिलमशिवं नः शमयतु १
विलीनो वैवस्वतनगरकोलाहलभरो गता दूता दूरं क्वचिदपि परेतान्मृगयितुम् वि
मानानां व्रातो विदलयति वीथीर्दिविषदां कथा ते कल्याणी यदवधि महीमंडलमगात् २

सर्वस्वं त्रिकांडमतिपादितं फलं अथ सुमनसां देवानां साधूनां वा मूर्तं सुखं सुकृतं पुण्यं तत्सर्वदा अदृश्यमपि कारुण्यात्
वंदनीयं रूपेरतिनन्नेः १ हेगंगे गंगानां नाशि अन्वयदवधि यावत्पर्यंतं ते कल्याणी कथा महीमंडलं अगात् तावत् जन

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

गं० ३ दृष्टिसरणीं दृष्टिपथं उपगतः प्राप्तः सन् दरिद्राणां दैन्यं दारिद्र्यं अथ दुष्टवासनायुतं हृत् अंतःकरणं येषां ते
दुष्टं शीघ्रं दूरीकुर्वन् अपि इह लोके आ करुत इति अविद्यैव द्रुमः वृक्षः तस्य दलनेन नाशनेन दीक्षागुरुः वृक्ष

दरिद्राणां दैन्यं दुरितमथ दुर्वासनहृदां द्रुतं दूरीकुर्वन्सकृदुपगतो दृष्टिसरणिम्
अपि द्रागाविद्याद्रुमदलनदीक्षागुरुरिह प्रवाहस्ते वारां श्रियमयमपारां दिशतु नः
।तुनः २ उदंचन्मार्तण्डस्फुटकपटहेरंबजननीकटाक्षव्याक्षेपक्षणनिविड
संक्षोभनिवहाः भवंतु त्वंगंतो हरशिरसि गंगाः पुनरमी तरंगाः प्रोत्तुंगा दुरितभयभं

करणं येषां तेषां धनप्रदाता यथा परक्षितः शुकः वा श्रीरामस्य वशिष्ठः तद्वत् २ तु पुनः हरशिरसि शिव मूर्द्धनि त्वंगंतः
वाः उत्तमाः प्रोत्तुंगाः प्रकर्षेण उच्चाः तरंगाः भवतां युष्माकं दुरितं येन भयं तस्य भंगाय [illegible]
ननी गणेशमाता पार्वत्याः ये कटाक्षव्याक्षेपाः अर्थात् भ्रुकुटिविलासाः तैः क्षणमात्रा [illegible] निताः जातः सम्यक् क्षोभः तस्य

गंगालहरी ३

५

४ देवनदी जंबालं गंभीरं ते जलं ममजालभवपाशं जरयतु शिथिलीकरोतु कथंभूतं जलं मरुतः वायोर्लो
लाभिः ललिताः अंभोज पटल्यः कमलपंक्तयः ताभ्यः स्खलंतः येपांशुव्राताः रेणुरजः समुद
कुमवत् अरुणारुचिः कांतिः यस्मिन् तत् पुनश्च सुरस्त्रीणां वक्षोजाः स्त..: तेभ्यः क्षर

मरुल्लीलालोलल्लहरिलुलितांभोजपटलस्खलत्पांशुव्रातच्छुरणवि
सरत्कौंकुमरुचिः सुरस्त्रीवक्षोजक्षरदगरुजंबालजटिलं जलं ते जंबालं म
म जननजालं जरयतु। ५ स्फुरत्कामक्रोधप्रबलरससंजातजटिलज्वरज्वा
त लाजालज्वलितवपुषां नः प्रतिदिनम् हरंतां संतापं कमपि मरुदुल्लासलहरी
छटाश्चंचत्याग्रः कणशरणयोर्दिव्यसरितः ६

कः निषधस्तु जंबालः पंकोतेन जटिलं व्याप्तमित्यर्थः इत्यमरः ५ स्फुरितेयः कामक्रोधयोः
[illegible]

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

५

६

[illegible] ... ष्वस्याश्रय

टी· मातः जगति जयति शोभते द्युतलं स्वर्गं समासाद्य प्राप्य अनवद्यानि दोषरहितानि द्युतिं कांतिं बिभ्रतं तं तः स्फुटपुलके शेव

संतः सगरजाः सगरपुत्राः अद्यापि अयं महिमानं सुदा गायंति वद्धकालो गतस्तथापि तव गायने अस्याद्धर

स्वभावस्वच्छानां सहजशिशिराणामयमपामपारस्ते मातर्जगति महिमा को

पि जयति मुदायं गायंति द्युतलमनवद्यद्युतिभृतः समासाद्याद्यापि स्फुटपुलक

कसांद्राः सगरजाः ९ कृतक्षुद्रैनोयानथरुटति संततमनसः समुद्धर्तुं संति त्रि

भुवनतले तीर्थनिवहाः अपि प्रायश्चित्तप्रसरणपथातीतचरितान्नरानूरीकर्तुं

कृतानि क्षुद्राणि स्वल्पानि एनांसि पापानि यैस्तान् अथ रुटति शीघ्रं संततं मनो येषां तान् समुद्धर्तुं त्रिभुवन

दाः समुदायाः बहवः अपि प्रायश्चित्तस्य प्रसरणाय यंमार्गमातीतानि अ[illegible]क्रांतानि दुरितानि येषां तान्

अंगीकर्तुं हे जननी त्वमिव त्वमेव विजयसे पुमान् रूपेचेत्यनुपमालंकारः १० हे भवनरान् मातुर्भविन्नीन

6

पि दु भागो: हरन्त्या सदा तापहरणशीलाभवन्नित्यर्थः ६ विनिंद्या: लोकानां क्रियतां एनांसि पापानि अन
गं॰टी॰ कदापि अश्रांता श्रमरहिता सती जगति पुनः एकैव विजयसे शोभसे कथंभूतानि एनांसि उन्मत्तैरविनि
५ तिलैः परिहार्याणि दूरतस्त्याज्यानि पुनः व्रात्यैः व्रात्यः संस्कारहीनः स्यादित्यमरः व्रात्यैरवाच्यानि पु

विनिंद्यान्युन्मत्तैरपि च परिहार्याणि पतितैः। अवाच्यानि व्रात्यैः सपुलकमपास्या
स्यानि पिशुनैः हरंती लोकानामनवरतमेनांसि कियतां कदाप्यश्रांता त्वं ज
गति पुनरेका विजयसे ७ स्खलंती स्वर्लोकादवनितलशोकापहृतये जटाजू
टग्रंथौ यदसि विनिबद्धा पुरभिदा। अये निर्लोभानामपि मनसि लोभं जनयतां गुणा
नामेवायं तव जननि दोषः परिणतः ८ गौ

सकं सपुलकं संरोमांचं यथा भवति तथा अपास्यानि त्यक्तव्यानि ७ अवनितले शोकापहृतये स्वर्लोक
तः अयनपनात् आगतासि यत् यस्मात्पुरभिदा त्रिपुरारिणा जटायाः जूटः समुदायः तस्य ग्रंथौ विशेषेण निबद्धा
...रिनां दीनां मनसि लोभं जनयतां तव गुणानामेवायं दोषः हे जननि परिणत

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

7

गं॰ ली॰ ७

परम भेषजं भवरोगनाशक औषधं असि को दृशान् नरान् जडान् मूर्खान् अंधान् पंगून् पादहीना न्प्रकृत्या

रान् उक्तिविकलान् मूकान् ग्रहैः विषय पक्षाव ग्रस्तान् अस्तं गतान् अखिलानां दुरितानां निस्तारस्य सारणा

पश्चिमगोः येभ्यः स्तान् निलिंपैर्देवैरपि निर्मुक्तान् अपिच पुनः निरयांतः नरक मध्ये कामक्रोधादिरूपे पतितान्

जडान्धान्पङ्गून्प्रकृतिबधिरानुक्तिविकलान् ग्रहग्रस्तानस्ताखिलदुरित

निस्तारसरणीन् निलिंपैर्निर्मुक्तानपिचनिरयान्तर्निपतितान्नरानंब त्रातुं

त्वमिहपरमंभेषजमसि २१ निधानंधर्माणांकिमपिचविधानंनवमुदांप्रधानं

तीर्थानाममलपरिधानंत्रिजगतःसमाधानंबुद्धेरथखलुतिरोधानमधियांश्रि

यामा

एतादृशान् तारयितुं त्वमेव समर्थेति भावः २१ नव वपुजलौघं नः तापं परिहरतु कथंभूतं वपुः धर्माणां निधानं स्थानं

वमुदां नूतन हर्षयुक्तानां मुमुक्षुणा किमपि च विधानं त्रिजगतः त्रिलोक्याः अमल परिधानं वस्त्ररूपं बुद्धेः समानं

थखलु ... आच्छादनं आपकमित्यर्थः २२ हे जननि नः एषः नवजलानां संघातः समुदा

गंगालहरी २२

8

लभुवनानां चतुर्दश लोकानां भवनं स्थानं तु रूपं इदं हि ब्रह्मांडं परितः आसंमंतात् तिंदुकमिव तरंगैः लहरीभिः लु
ठति ब्रह्मरूपायां त्वयि अनेक ब्रह्मांडानां चलनमित्यर्थः १३ नगेभ्यः पर्वतेभ्यः यांतीनां आगच्छंतीनां नदीनां मध्ये क

इदं हि ब्रह्मांडं सकलभुवनाभोगभवनं तरंगैर्यास्यंतर्लुठति परतस्तिंदुकमि
वा स एषः श्रीकंठप्रविततजटाजूटजटिलो जलानां संघातस्तव जननि
तापं हरतु नः १३ नगेभ्यो यांतीनां कथय तटिनीनां कतमया पुरारीणां संह
र्तुः सुरधुनि कपर्दोऽधिरुरुहे कया वा श्रीभर्तुः पदकमलमक्षालि सलिलैस्तु
लालेशो यस्यां तव जननि दीयेत कविभिः १४ समुत्पत्तिः पद्मारमणपदपद्माम

तमया नद्या हे सुरधुनि पुरारीणां संहर्तुः शिवस्य कपर्दः जटाजूटः अधिरुरुहे कया वानया श्रीभर्तुः हरेः पादकमलं सलिलैः
अक्षालि नमितित्वं कथय अतः हे जननि तव तुलालेशः कविभिः अस्यां कविलायां नद्यां वा नदी येत अपितु दीयं इत्यर्थः
१४ पद्मायाः लक्ष्म्याः रमणः हरिस्तस्य पादपद्मस्य अमलो नखः तस्मात् यस्याः समुत्पत्तिः अथ कंदर्पस्य कामस्य

५

टा जूट एव भवनं गृहं तस्मिन् निवासः स्थितिः यस्याः अस्ति तत्पापिहितं आश्चर्यं पा
अयं तव व्यासंगः आग्रहः अतः कस्माद्धेतोः हे जननि जगति तव उत्कर्षः न जागर्ति
यस्य मम उद्धरणविधौ उद्धरते तीर्थानि त्वरितं यथा तथा त्रपन्ते कपालि प्रभृतयः ।

अथायं व्यासंगो निखिलजननिस्तारणविधौ न कस्मादुत्कर्षस्तव जननि जागर्ति जगति २५ त्रपंते तीर्थानि त्वरितमिह यस्योद्धृतिविधौ करं कर्णे कुर्वन्त्यपि किल कपालिप्रभृतयः इमं तं मामंब त्वमियमनुकंपार्द्रहृदये पुनाना सर्वेषामघमथनदर्प्पं दलयसि २६ श्वपाकानां व्रातैरमितविचिकित्साविचलितै विमुक्तानामेकं किल सदनमेनःपरिषदां अहो मामुद्धर्तुं जननि घटयन्त्याः प

रं कर्णे कुर्वन्ति कर्णपिधानं कुर्वन्ति इमं तं मां हे अंब अनुकंपया आर्द्रं हृदयं यस्याः सा एवं त्वं पुनाना सती सर्वेषां अघपातकं तस्य म
ने नाशने दर्प्पं गर्वं दलयसि अहंकारविषये सर्वोत्कृष्टा त्वं भवसि इत्यर्थः २६ अमिता या विचिकित्सा संशयस्तया विषयेण चलिताभीतास्तैः श्व
पाकानां चांडालानां व्रातैः समुदायैः विमुक्तानां एनःपरिषदां पापसमूहानां किल निश्चयेन एकं सदनं स्थानं भूतं उद्ध

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

गं·टी·

१०

करनाभोवस्तु वंधनं घटयत्याः कुवत्याः तदम्लाघां स्तुतिकर्तुं नराणां मध्ये पशुरिव जडः अहं किं भिक्षुसमर्थोस्माम पितु ने
एतस्मीपे जगत विस्मयस्य आश्चर्यस्य भरः भवति खलु तादृशः पातकी वृक्षस्पृष्टिमारभ्य एतावंतं कालं न कोपि
चिरकालं स्थितवतीमिमामीहां इच्छां सफलयितुं सफली कर्तुं हे भव प्रणयतः दास्य पावादयं अहं संप्राप्तोसि अधुनाविलंबं मा कु

न कोप्येतावन्तं खलु समयमारभ्य मिलितो यदुद्वाराद्वाराद्भवति जगतो विस्मयभरः इतीमामाभीहां ते मनसि चिरकालं स्थितवतीमयं संप्राप्तो हंसफलयितुमेव प्रणायतः १९ खलव्यासंगो नियतमथ मिथ्याप्रलपनं कुतर्केष्वभ्यासः सततपरपैशून्यमननं अपि प्रायो वंशावमम तु पुनरेवं गुणगणान्नृते लक्ष्मी नाम

रु भ्रीघृसुदपुनरेतादृशः पातकी नास्ति लिख्यतीत्यर्थः १९ खलवृत्तैर्नीचसवैने नीचसेवने व्यासंगः अभ्यासः अ
१० नं भाषणं कुतर्के भाषितु अभ्यासः ततं पैशून्य मननमपि तु पुनः एवंविधान् गुणान् गुणाभासरूपदोषान् अपि प्राय
णमानं मम वदनं निशीक्षे गर्के अपि तु न मादृशस्योद्धारं त्वमेव समर्थ इत्यर्थः

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

गं॰टी॰ स्वरूपं यस्य तादृशो ऽयं विभागोस्ति सुकृतिनः पुण्यकर्त्तारः पुरुषाः स्वच्छंदं यथा विमानैः सुरपुरं र
पाचारिणः जनाः परवश्याः यमदूताधीनाः संतः नरकांतः नरकमध्ये द्राक् शीघ्रं पतंति हे जननि यत्र त्वत्सान्निध्यं तत्र न कोपि वि
२२ भागइत्यर्थः त्वदनुसारेणाक्रमतः मुक्तिरेवस्यादिति भावः २२ विमानं अविरलं घ्नंतः घातं कुर्वतः तथा गुरुसतीः गुरुदार

विभागोयं तस्मिन्न शुभमथ मूर्तैर्जनपदैर्न यत्र त्वं लीला दलितमनुजाशे-
षकलुषा २२ अपि भ्रंतो विप्रानविरतनुपंतो गुरुसतीः पिवंतो मैरेयं पुनरपि ह-
रंतश्चकनकं विहाय त्वय्यंते तनुमनुदाना ध्वरजुषामुपर्य्येव क्रीडंत्यखिल
सुरसंभावितपदाः २३ नृणामीक्षामात्रादपि परिहरंत्या भवभयं शिवायास्ते मूर्तेः क
इह महिमा

न्तमुपगंतः हरंतः तथा मैरेयं मद्यं पिबंतः पुनश्चकनकं सुवर्णं अपहरंतः तत्संगीच पंचमहापातकिनोपि पूर्वे
...रे हे विहाय गच्छंति तेऽपतनू निबद्धाने हानानि अध्वराः यज्ञरूपकर्माणि तत्संलग्नेषां ते अ
...ादृणाः संतः स्वर्गे क्रीडंतीत्यर्थः २३ इक्षामात्रात् कृपावलोकनात् नृणां भवभयहरं

ग॰ स्तो॰

११

12

…णः अर्थघटकाः दौष्कारिणः कियन्तः सन्ति परे हुतात्मानः पवित्रदेहाः सन्ति किञ्च प

…नः अयं जगन्नभः पञ्चत्वं निरंतरं त्वयि निहितः लोकद्वयस्य भरः येन ताहृशः सन् सुखं य पात…

…कुर्वित्यर्थः २० लोके परस्मै रमणीया तदतनुः प्रवाहः इहलोके परमणीया नवतनुः प्रवाहः भाभ्यां

कियन्तः सन्त्येके सकलमिहलोकार्थघटकाः परे हुतात्मानः कतिच परलोकसुगणे

नः सुखं सेते मातस्तव खलु कृपातः पुनरयं जगन्नाथः पञ्चत्वयि निहितलोकद्वय

भरः २० विशालाभ्यामाभ्यां किमिह नयनाभ्यां खलु फलं न याभ्यामालीढा पर

मरमणीया तव तनुः अयं हि न्यक्कारे जननि मनुजस्य श्रवणयोर्ययोर्नान्तर्यातस्त

व लहरीलीलाकलकलः २१ विमानैः स्वच्छन्दं सुरपुरमयन्ते सुकृतिनः पतन्ति द्राक् पापा

भ्यां न आलीढा न दृष्टा आभ्यां आकर्णदीर्घाभ्यां नेत्राभ्यां किं किमपि फलं न इत्यर्थः हे जननि अयं तव लहरीणां लील

याकलकलः कोलाहलः हे प्रसिद्ध मनुजस्य ययोः श्रवणयोः अंतर्मध्ये नयातः न प्राप्तः तयोः श्रवणयोः न्यक्कारः धिक्का

रः २ नष्टोत्पत्ती विस्तर्थः विलोकने तु रुरुमविक्रमान् यैः इति श्रीमद्भागवतवचनात् २१ यत्र जनपदे देशे लीलया भ्रमिता निम

नुजाः अशेषाणि कलुषाणि पापानि पथ्यसात्वं नाशे तस्मिन् अद्भुतमया पापस्तु रामूर्तिः

११

यां मूर्तिं श्रीकंठः शिवः शिरसि नियतं नित्यं धारयति किं कृत्वा अमर्षेण तत्सरेः म्लानायाः गिरिसुवः पा
ः परम उत्कंठः अनुरोधं आग्रहं विहाय शलाइश स्तव धारणे आग्रह इत्यर्थः २४ यः सुमनसां पुष्पाणां अलभ्यं सौगंध
सारं सततं हरति अपि विरह ख्येयत क्षतं नल विभूतिदेषां भाणान् क्षणदेव हरति ताहृश्याः सोपि पवनः वायुः स्वदीपानां लील

अमर्षम्लानायाः परममनुरोधं गिरिभुवो विहाय श्रीकंठः शिरसि नियतं धारयति
यां २४ अलभ्यं सौरभ्यं हरति नियतं यः सुमनसां क्षणादेव प्राणानपि विरहश्र
मक्षतहरः त्वदीयानां लीलाचलितलहरीणां व्यतिकरात् पुनीते सोपि द्रागहह
पवमानस्त्रिभुवनं २५ प्रभाते स्नातीनां नृपतिरमणीनां कुचतटीगतो यावन्मातर्मि
लति तव तोयैर्मृगमदः मृगास्तावद्वैमानिकशतसहस्रैः परिवृता विशंति स्वच्छंदं विमल

याचलितानां लहरीणां व्यतिकरात् समुदायात् अहह आश्चर्यं द्राक् पुनीते त्रिभुवनं पवमानः पवित्रीकृतो भवति २५ प्रभाते स्नाती
नां स्नातो सुकानां नृपतिरमणीनां राजस्त्रियां कुचतटीमृगमदः कस्तूरिकायावत्कालपर्यंतं हे मातः तव मिलति तावद्वैमानिकानां देवानां
शतमाहस्रैः अनेकैः परिवृताः युक्ताः विमलवपुषः दिव्यदेहाः संतः मृगाः कस्तूरिजनकाः स्वच्छंदं यथाभवति तथा नंदनवनं देवानां की

13

२६

विधिवृत्तानिःशंकंनिरवधिः वृत्तिरहितः यःसमाधिः शनैः स्वरमैतिभवतप्रतिपादितः निर्विकल्पःस... करोतु अहो ॥ अर्थेहरिः शेषपर्यंकेसुखंयथातथा शेतांमैत्राद्यापादेस्वपितिहेविरिति स्मृतैः कृच्छ्रचांद्रायणादिभिः तपःउपवासादिकं दानंचभजाभ्यादियजनंदेवतोद्देशेनहविस्त्यागोतैरितिप्रतिपादितोयत्तःतैश्चहतंपुण्यं...संयदिजगा

विधृतानिःशंकंनिरवधिसमाधिंविदधिरेहोसुखंशेषेशेतांहरिरविरतंन्नुन्यतुद
रःकृतप्रायश्चित्तैरलमथतपोदानयजनैः सेवन्तोकामंयदिजगतिजागर्तिभव
ती २७ स्मृतंसद्यःस्वांतंविरचयतिशांतंसकृदपिप्रगीतंयस्यापंस्फुटतिभवतापं
चहरति इदंतत्कृतेतिश्रवणरमणीयंखलुपदंममप्राणप्रांतेवदनकमलांतविल

कामानांसवित्री उत्पादयित्री भवती त्वं जागर्तितव कृपालेशेनसर्वंभविष्यतीत्यर्थः २७ शांतंविरचयतिकरोतियस्य...
प्रगीतंसत्स्फुटति शीघ्रंपापं नैविध्वंचपुनःभवतांपंचसंसारदुःखंहरति ततश्रवणरमणीयंश्रोतृसुखंखलुइदंगंगेतिपदं
इतिवचनात् ममप्राणप्रांतेदेहावसानेवदमेवकमलंलसत्पंतःमध्येविलसतुसमर्थोऽतिकठिणःतस्तस्य

१५

भावत्याभावः व्रात्याश्च अधमा पतिताश्च येषां परिषत् तस्या भवत्याः परित्राणे स्नेहः खलु यथा श्लथयितुं शिथिलीकर्तुं अशक्यो स्त्रय
थाऽनया द्दे अंब जगति दुरितनिवहेषु एवं ममापि प्रेमा प्रीतिः ननु पोऽयं स्वभावोऽस्ति तव परित्राणो येषां मम पापे स्वभावश्च सर्वैर्दैवैरपि
यतः यस्मात् दुःपरिहरः अतो ममोद्धारः त्वयैव विचारणीय इत्यर्थः मत्स्वभावं त्याजयित्वा स्वस्वभावप्रतिज्ञां सत्यां कुरु कौतेयप्रतिजानी

भवत्याहि व्रात्याधमपतितपाखंडपरिषत्परित्राणस्नेहश्लथयितुमशक्यः खलुयथा
ममाप्येवं प्रेमादुरितनिवहेष्वंबजगति स्वभावोऽयं सर्वैरपि खलु यतो दुःपरिहरः
३१ अपघंते लोकाः कति न भवती मत्र भवतीं परं तन्वोपाधिः स्फुरति यदभीष्टं
वितरसि प्रायेतु भ्यं मातर्मम तु पुनरात्मायमनघे निसर्गोदेवत्वय्यमितमनुरागः

दिन मेभक्तः भक्तः स्वर्ग...नस्य साहाय्यवत् ३१ अत्र लोके भवती स्थितां गंगां नीलां प्रति कति काः न अपघंते अपि तु सर्वे आसा भ वंति
शापहरणं ...ायणं तदेवं तेनो नारं नम श्रेरद्द समितं नाम मेवचउपाधिः मोक्षप्रतिबंधः स्फुरति भाषते हे सुरधुनि मम तु...
...अकृत्रिमत्वभावादेव त्वयि अमितं अपरिछिन्नं अनुरागं प्रीतिं धत्ते वानेति

१६

...चिरप्रातदिव्याः देवनधानीरिनरवः रक्षा... ...पश्नर्यो वा तव आत्मवत्पल्लीतिमुले: तस्य पुरारेः...
...विकसि...तः यः कम...न: ... ...ःयःसं... ...शोकेशविभागमार्गैः तस्मिन्प्रेयस्यो हे जननि ते लहरयः ...आप्त्येन
मत्सरेण स्फुरितं... ...भ्रामितनेत्रं... ...या कोमला... ...कांतिः यस्य येन पार्वतीकरेण आक्षिप्ताः संतः विजयंतां मतायत्...

कपर्दादुल्लस्य प्रणयमिलनद्दांगयुवतेः पुरारेः प्रेयंत्यो मृदुलतरसीमंतसरणी
भवान्याः सापत्न्यास्फुरितनयनं कोमलरुचा करेणाक्षिप्तास्ते जननि विज
यंतां लहरयः २९ अनाथः स्नेहार्द्रां विगलितगतिः पुण्यगतिदां पतन्विश्वोद्धर्त्रीं
गदविदलितः सिद्धभिषजं सुधासिंधुं तृष्णाकुलितहृदयो मातरमयं शिशुः सं

प्राप्तो भवतीत्यर्थः २९ अनाथेति प्रति श्लोकं भिन्नमात स्तुतिः अतः संगतिनापेक्षिता अहं आर्त्तेदुःखितः स्नेहेन आर्द्रां स्निग्धांत्वं
प्रतिप्राप्तः विगलिता नष्टा गतिः अपुण्यमार्गौ यस्य पुण्यगतिदां त्वां प्राप्तः गदैः रोगैः विदलितः अहं सिद्धानां भिषजं त्वां प्राप्तः तृ
ष्णया आकुलितहृदयं यस्य सोऽहं सुधायाः सिंधुं त्वां प्राप्तः शिशुरयमहं मातरं त्वां सम्यक् प्राप्तः शरणागतोऽस्मि यत्समुचितं तद्विदध्याः अ

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

17

चिर पानदिन्या: देवनधानीरतरव: वृक्षा: तल मिनभूता: सवुकथंभूता: तदस्तिन गदेषु समासक्तमनोयेषां तान् नरान् विकचा
विकसित: य: कुसुमानावृत: समूह: तच्च मिषत: व्याजात् सोल्लास उपहासेन: पुन: नित्य मलिना: मभ्य मुक्ताग्लान
मलिन: भ्रमरान् संततं सौरभ्य: पुष्पसुगंधै: धुनाना: तेषां तरूणां भिन्नत्वेन तत्तीरे समापि निर्न्य वास: स्यादितिभाव:

२२ नरान्मूढांल्लतरुज्ञनपदसमासक्तमनसोहसंत: सोल्लासंविकचकुसुमव्रातमि
षत: धुनाना: सौरभ्यै: सततमलिनोनित्यमलिनात् तरवायेन:संतुत्रिदशाल
यनितीरतरव: ४३ यदंत: खेलंतोबहुलतरसंतोषभरितानकाकानाकाधीश्वर
नगरसाकांक्षमनस: निवासाल्लोकानांजनिमरणशोकापहरणं नदेतत्तेतीरंश्रम

४३ यदंत तत्मध्ये बहुलमसंतोषेण भरिता: पूर्णा खेलंत: येकाका: किं अपितु नेत्यर्थ: तर्हि ते केना कस्य स्वर्गस्य अधीश्वर
इंद्र: तस्यनगरं स्वर्ग: तस्मिन्साकांक्षमनो येषां ते अपत एव योगिनेत्यर्थ: लोकानां केवलं निवासादेव जनिमरणयोर्य: शोक:
तापहरणं [illegible] शमनं तदेतत्तेतीरं तव शमने संसार दु:खनाशने धीरं समर्थं भवतु ॥ ४४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ २२

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

गं॰ ली॰
२२

...कोऽहं न तरामस्य देवाना... ...भरगहान् अवाधनापद्मादाहस्या मजातपदपर आगन्हा तु पुरु पा
...ना मे वैधादिसाध्ये कर्मणि व्यासक्ताः संति कति च पथा केचित् यम नियमादि अष्टांग योगे सक्ताः संति
...ससालिकाः सन्ति हे त्रिपथगे हे जननि अहं तु त्वन्नामस्मरणेन भृतकामः सन्सांकेत्यं पारिहास्यं वापि ति

यमैर्लोके केऽप्याङ् कलितनरसेवांतरदपरे वितानव्यासक्ता यमनियमरक्ताः कति
पथे अहं तु त्वन्नामस्मरणभृतकामस्त्रिपथगे जगज्जालं जाने जननि तृण
जालेन सदृशं ४१ ललाटे या लोकैरिह खलु सलीलं तिलकिता तमो हन्तुं धत्ते तरु
णतरमार्तण्डतुलनां विलुम्पन्ती सद्यो विधिलिखितदुर्वर्णसरणिं त्वदीया सा मृत्स्ना

न: सवलितो वार्त इति भगवत्तद्वचनात् जगज्जालं संसारं तृणजालेन सदृशं तुल्यं जाने त्वदि स्वासो दृढ निश्चयोऽस्मीत्यर्थः ४१ हे
गंगे त्वदीया सा मृत्स्ना मृत्तिका मम कल्याणानि शेषाण्यपि श्रुतं शोकहरं तु सा का या लोकैः इह ललाटे सलीलं यथा तथा तिलकिता स
नीरदलुतमः अविद्यां हन्तुं तरुणतरः प्रचंडः यः मार्तण्डः सूर्यस्तत्तुलनां उपमां धत्ते पुनः कीदृशी विधिना लिखिता याः दुर्वर्णसरणिः

२२

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA